

Kroniek Sint Aegten

Erfgoedcentrum Nederlands kloosterleven

Ten Geleide

In deze Kroniek staat het archief van de redemptoristen centraal, het tot nu toe meest geraadpleegde bestand in het erfgoedcentrum. U leest hoe het materiaal binnenkwam, hoe het is verwerkt, en welk onderzoek er zoal mee is verricht.

Verder geeft een overzicht van activiteiten aan hoe we - na de vakantieperiode - in september de draad weer voluit hebben opgepakt.

Archief van de redemptoristen

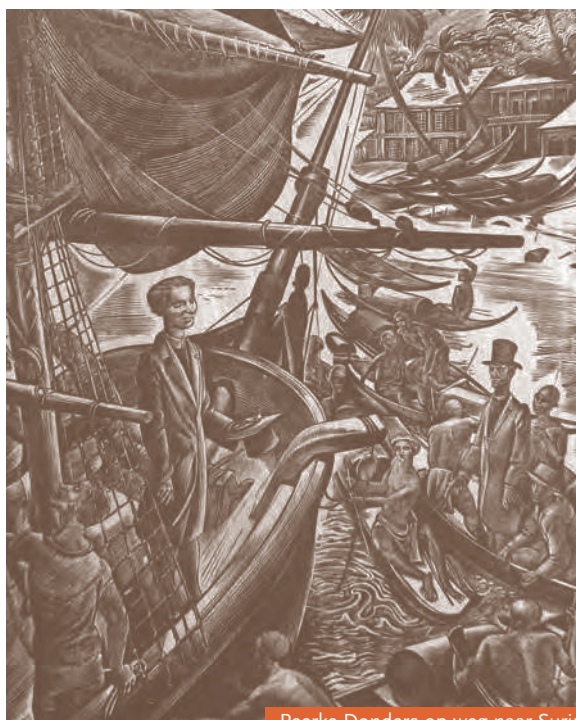
Het archief van de Nederlandse provincie van de redemptoristen was één van de eerste kloosterarchieven die in St. Agatha een nieuwe bewaarplaats vonden. Al meer dan een half jaar vóórdat het depot van het erfgoedcentrum in gebruik kon worden genomen, was het archief in Wittem ingepakt en op pallets gezet. Vanwege een nieuwe samenwerkingsstructuur tussen de voormalige provincies van Nederland, België, Duitsland en Zwitserland - met als vestigingsplaats het klooster in Wittem - waren de archiefruimtes van het klooster nodig voor andere activiteiten. Ook het feit dat pater Jan Vinkenburg CssR - gedurende tientallen jaren de archivaris van deze congregatie - kort tevoren overleed, heeft het besluit om het archief naar St. Agatha over te brengen versneld.

Al doende leert men...

Toen de pallets de pandgang van St. Agatha binnenreden, merkten we dat niet alleen het archief maar ook de inboedel uit de archiefruimte was ingepakt: metalen ladekasten, allerlei 'antieke' dozen, een grote

hutkoffer met plaatwerk en houten kastjes met glasnegatieven. Het heeft heel wat voeten in de aarde gehad voordat het archief in de stellingen van het depot stond, die nu eenmaal zijn berekend op het formaat van archiefdozen. We hebben er het nodige van geleerd: inmiddels weten we heel goed wat we verhuizers moeten vragen als zij een archief gaan inpakken!

Jarenlang is er door pater Vinkenburg zorgvuldig gewerkt aan de ontsluiting van dit omvangrijke archief van zo'n 200 strekkende meter. Ongeveer de helft daarvan werd in de loop van de tijd door het Dienstencentrum Kloosterarchieven beschreven in een database, en tegelijkertijd verpakt in zuurvrije omslagen en archiefdozen: het bestuursarchief, de

Peerke Donders op weg naar Suriname

archieven van Nederlandse huizen en archiefmateriaal van de (vice-)provincies in Suriname en Brazilië. De resterende 100 meter nam, vanwege de vele soorten verpakkingsmaterialen, in eerste instantie bijna een dubbele ruimte in beslag: de persoonsdossiers, persoonsarchieven, een collectie preken, fotomateriaal,

dia's, boeken geschreven door en over redemptoristen, en de archieven van verschillende rechtspersonen zoals de Petrus Donders Vereniging en de Sint Gerardus Stichting. Al deze onderdelen heeft pater Vinkenburg voorzien van gedetailleerde lijsten met beschrijvingen, waarbij de verschillende archiefvormers nauwgezet van elkaar werden onderscheiden.

Een schat aan archiefmateriaal

In de afgelopen zomermaanden is er door verschillende medewerkers aan het archief gewerkt. Veertien bestaande computerbestanden zijn in elkaar geschoven en vrijwilligers hebben de ca. 9.400 bijbehorende archiefomslagen opnieuw gecodeerd. Het reeds ontsloten gedeelte van het archief kreeg daarmee één doorlopende nummering.

Meegeleverde lijsten bij het overige archiefmateriaal zijn door een tijdelijke medewerker, Huib van Lankveld, ingevoerd in de computer. Hij heeft meteen ook het betreffende archiefmateriaal genummerd en verpakt in archiefdozen en -omslagen. Een andere vrijwilliger, Dees Verschuuren, controleert welke van de meegekomen publicaties reeds in de bibliotheek aanwezig zijn en ontdubbelt de collectie. Verder werken er vrijwilligers aan het opnieuw - en eenduidig - verpakken van foto's en het 'ontmantelen' van albums die de foto's beschadigen.

Bij dit werk gaan er natuurlijk opmerkelijke archiefstukken door je handen. De eerste redemptoristen vestigden zich in 1836 in Nederland. Typerend voor de congregatie zijn een omvangrijke collectie preken en gegevens over gehouden 'volksmissies' en retraites. In het archief zijn indrukwekkende lijsten te vinden met de namen van dorpen en steden waarin de redemptoristen werkzaam waren. In Zenderen, Seppe en Noordwijkerhout hadden zij speciale retraitehuizen, waar allerlei groepen enige dagen verbleven. Verder moet genoemd worden het archiefmateriaal over de verering van Sint Gerardus en de bedevaarten naar Wittem. En ook degene die onderzoek doet naar de (katholieke) geschiedenis van Suriname kan onmogelijk om dit archief heen.

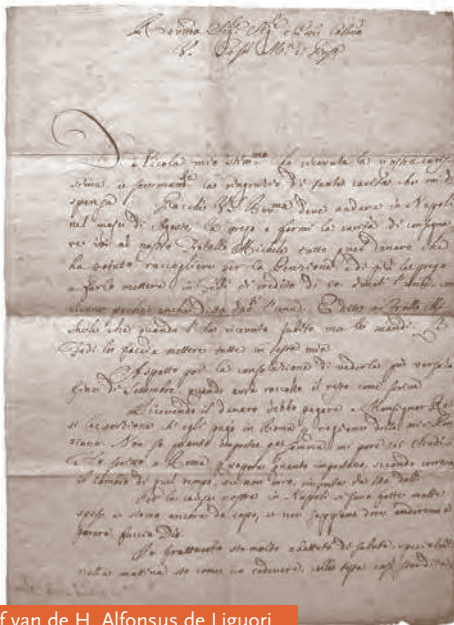
Pater J. Vinkenburg C.Ss.R.

Het archief bevat ruim 25 meter beeldmateriaal: foto's, dia's en tekeningen. Uit een doos met enkele prenten kwam tot onze verrassing een oorspronkelijke brief van de H. Alfonsus de Liguori, die in 1732 deze Congregatie van de Allerheiligste Verlosser heeft gesticht, voorzien van een vertaling in het Nederlands. De brief dateert van 1776 en is geschreven aan een zekere heer Nicola Roberto te St. Agatha! Nee, niet bij Cuijk, maar in Italië... Alfonsus regelt wat geldzaken, spreekt zijn zorgen uit over een proces waarin de congregatie is verwickeld, en merkt op dat zijn gezondheid achteruit gaat: "vooral 's morgens ben ik als een lijk."

Bron van onderzoek

Het archief van de redemptoristen wordt regelmatig geraadpleegd door onderzoekers en is tot op heden verreweg ons meest 'populaire' archief. Pater Jozef Konings C.Ss.R, de huidige archivaris van de redemptoristen, tekent bijna wekelijks wel een verzoekformulier om inzage in archiefmateriaal. Een kleine bloemlezing uit het vele onderzoek dat in het archief van de redemptoristen werd gedaan:

- ▶ pater Theo de Caluwe C.Ss.R schreef de geschiedenis van het studiehuis Wittem, hetgeen resulteerde in de uitgave van een boek eerder dit jaar;
- ▶ in samenhang met de geschiedenis van twee andere Nijmeegse katholieke internaten wordt de historie van het kleinseminarie 'de Nebo' onderzocht. Het onderzoek zal resulteren in een promotie aan de Radbouduniversiteit en valt binnen een breder onderzoeksprogramma naar katholieke intellectuele voorhoedes;
- ▶ een onderzoekster van het Instituut voor Nederlandse Geschiedenis bereidt een lezing voor over de Arowakken-indianen in Suriname, als voorbeeld van interactie tussen Nederlanders en een inheemse bevolking;
- ▶ een Antwerpse studente raadpleegde het archief voor een afstudeeronderzoek naar de bouwgeschiedenis van de houten kathedraal te Paramaribo. Haar werkstuk bevat tevens een restauratievoorstel;
- ▶ pater Joop Vernooij C.Ss.R raadpleegt het archiefmateriaal over Suriname, in verband met het 50-jarig jubileum van het bisdom Paramaribo in 2008. Samen met een collega werkt hij bovendien aan een boek met historische teksten over het werk van de redemptoristen in het binnenland van

Brief van de H. Alfonsus de Liguori

Suriname, tussen 1866 en 1941;

- ▶ Omroep Brabant bezocht het erfgoedcentrum voor een vooronderzoek t.b.v. een film over het leven van Peerke Donders;
- ▶ voor een tentoonstelling ter gelegenheid van het 200-jarig bestaan van het district Coronie in Suriname werd beeldmateriaal geselecteerd;
- ▶ gegevens over de orgel in de redemptoristenkerk aan de Goudse Rijkweg te Rotterdam konden worden gebruikt t.b.v. de restauratie van eenzelfde type orgel in de Munsterkerk te Roermond. Van dit laatste orgel waren namelijk geen gegevens meer te vinden;
- ▶ in Buchten (Limburg) werd dit jaar het missiekruis ingezegend en bij die gelegenheid werd een tentoonstelling samengesteld over de volksmissies aldaar, destijds gegeven door de redemptoristen;
- ▶ een onderzoeker uit Egmond bezocht enkele keren het erfgoedcentrum in verband met een artikel over het boek *Neerlands heiligen* van J.A.F. Kronenburg C SSR;
- ▶ en tenslotte vermelden we enkele stamboomonderzoekers en mensen die nog eens foto's wilden zien uit hun verleden.

Inmiddels is het overgrote deel van het archief goed toegankelijk. Zo'n 25 meter materiaal moet nog nader worden uitgezocht en beschreven, een karwei dat over wat langere tijd verspreid zal worden. We concentreren ons nu op de afwerking van het computerbestand. De rubricering van de verschillende deelarchieven moet nog op elkaar worden afgestemd, en er wordt een inleiding toegevoegd met gegevens over de archiefvormer en de geschiedenis van het archief. We hopen dat we daarna deze interessante archiefinven-

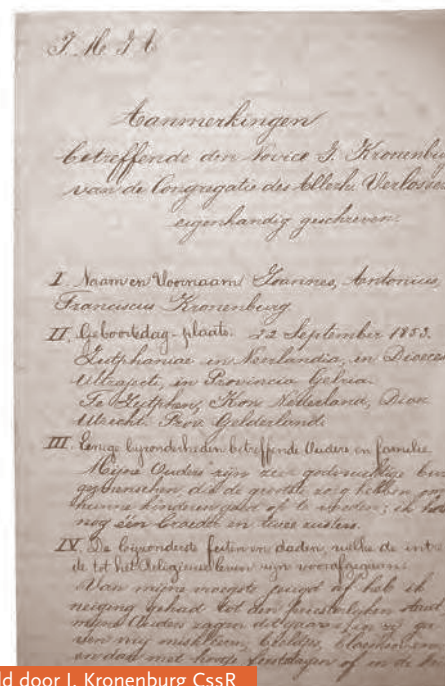
taris, in overleg met de eigenaar, via het internet aan onderzoekers ter beschikking kunnen stellen.

> M. Arendsen en O. Minkema

Uit de collectie

Uit de rijkdom van het redemptoristenarchief willen wij hier de aandacht vestigen op een bijzonder soort document dat is te vinden in de persoonsdossiers van de overleden leden, samen met materiaal van of over de betreffende redemptoristen: professiebrieven, gedachtenisprentjes, diploma's, brieven etc. In de meeste mapjes zit ook een handgeschreven tekst met de aanhef 'Aanmerkingen betreffende den novice... eigenhandig opgesteld', in latere jaren ook wel 'Levenschets van ...' De omvang telt nooit meer dan vier pagina's en in de kantlijn staan steeds de cijfers 1 tot en met 7. Deze cijfers corresponderen met zeven vragen die elke novice moest beantwoorden en die eveneens bewaard zijn gebleven: (1) Naam en voornamen, (2) Dag, maand, jaar, plaats, dioceses, land van geboorte, (3) Enige bijzonderheden omtrent ouders en familie, (4) De merkwaardigste voorvallen uit het leven vóór de intrede in het noviciaat, (5) Studie: jaren, plaatsen, (6) Wijze waarop men tot de religieuze staat geroepen is; middelen door welke God U in de Congregatie gebracht heeft, en (7) Tijd en plaats van intrede in het noviciaat en professie in de Congregatie. De novicen moesten deze vragen beantwoorden tijdens de 'grote retraite', die direct vooraf ging aan hun professie.

De zorgvuldig bewaard gebleven egodocumenten geven voor elke novice boeiende informatie over de kijk op zijn leven en zijn roeping, geformuleerd op het gewichtige moment dat hij de tijdelijke geloften ging afleggen. Ze nodigen uit als bron voor collectief onderzoek naar de beweegredenen van jongens om voor het klooster te kiezen, en ze zijn waardevolle documenten bij het onderzoek naar individuele redemptoristen. Drie voorbeelden. De latere kardinaal Van

Brief opgesteld door J. Kronenburg C SSR

Open monumentendag

Rossum schrijft dat bij een missie van de redemptoristen in Zwolle in hem het verlangen ontwaakte "om te worden wat zij waren". Hij meende zo zijn door God gegeven talenten het beste te kunnen gebruiken. Johannus Kronenburg memoreert hoe hij vanaf zijn vroegste jeugd "neiging [heeft] gehad tot den priesterlijken staat" en hoe het zijn "plezierigste uitspanning" was om, met de miskleren en beeldjes die hij van zijn ouders had gekregen, mis te lezen of het lof te doen, in tegenwoordigheid van heel het huisgezin. Aanvankelijk wilde hij, na het horen van een preek over de H. Aloysius van Gonzaga, jezueïet worden, maar het bezoek tijdens een vakantie aan het redemptoristenklooster in Amsterdam liet een diepe indruk achter en deed hem anders besluiten. En Johannus Peters, de latere hoogleraar kenleer en metafysica aan de Katholieke Universiteit van Nijmegen, schreef over zijn roeping dat hij al vroeg wist priester te willen worden. Als misdienaar was hij in aanraking gekomen met redemptoristen die een missie hielden in zijn parochie. De "sympathie voor die volksmissionarissen" was altijd gebleven en deed hem toetreden tot de congregatie van Alfonsus.

> O. Lankhorst

Colofon

Deze kroniek wordt uitgegeven door de stichtingen
Erfgoed Nederlands Kloosterleven en Sint Aegten
ISSN: 1872-5260

Redactie:

M. Arendsen, J. Arts, O. Lankhorst,
C. Rademaker scc, J. Wijnen ofmCap

Adres:

Kroniek Sint Aegten
Kloosterlaan 24
5435 XD St. Agatha
Tel. 0485 - 31 10 07
E-mail: info@kloostersintaegten.nl
Website: www.kloostersintaegten.nl

Logo: F. Bull osc

Ontwerp, lithografie en druk:
Drukkerij Tielen bv, Boxtel

Kwartaaljournaal

- ▶ In de eerste week van juli verrichtte de Monumentenwacht van de provincie Noord-Brabant de jaarlijkse inspectie van de gebouwen.
- ▶ Op 20 augustus werd het eerste deel van het archief van de Zusters van "De Voorzienigheid" uit Heemstede naar St. Agatha overgebracht.
- ▶ Op 26 augustus organiseerde de plaatselijke ZLTO-afdeling een 'oogstdankviering' in de kloostertuin, waaraan bijna 500 mensen deelnamen.
- ▶ Op 5 september kwamen voor het eerst na de vakantie de stichtingsbesturen weer bijeen. Zij bespraken o.a. de wens om het poortgebouw in St. Agatha te renoveren, zodat het kan gaan functioneren als publieksvoorziening voor het erfgoedproject.
- ▶ Op zondag 9 september nam Klooster Sint Aegten deel aan de landelijke Open Monumentendag. Maar liefst 770 personen bezochten het erfgoedcentrum, waar ieder uur een presentatie werd verzorgd over het doel en de opzet van het project.
- ▶ Mw. Mirjam Raaphorst beschreef in de afgelopen periode alle middeleeuwse handschriften die in St. Agatha aanwezig zijn, als medewerkster voor het project 'Parchment to portal' van de Koninklijke Bibliotheek. Op 11 en 12 september werden deze werkzaamheden afgerond met het maken van foto's van de collectie.
- ▶ Op 13 september werd het archief van de Zusters van de HH. Harten en van de Paters van de HH. Harten uit Bavel naar St. Agatha overgebracht.
- ▶ Op 14 september gingen 29 personeelsleden en vrijwilligers gezamenlijk op stap voor het jaarlijkse dagje uit. Ze bezochten het heiligenbeeldenmuseum in Kranenburg (bij Vorden) en Huis Bergh in 's-Heerenberg.
- ▶ In het derde kwartaal werd de bibliotheek met enkele schenkingen verrijkt, waaronder een waardevolle aanvulling op onze collectie *Pius-almanakken*, die we van de paters dominicanen mochten ontvangen.
- ▶ In het derde kwartaal registreerden we 34 bezoeken van onderzoekers in de studiezaal en werden 148 belangstellenden rondgeleid in groepen.

Medewerkers van de KB fotograferen de handschriften

